Väylävirasto
Trafikledsverket

Lausunto

12.5.2023

VÄYLÄ/3238/00.03.02/2024

Asiantuntijalausuntopyyntönne 3.5.2024

Väyläviraston lausunto VNS 2/2024 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2025-2028

Väylävirasto kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Selonteon kokonaisuus kuvaa hyvin julkisen talouden haastavaa tilannetta. Väyläviraston toiminnan kannalta keskeisimmät linjauksen liittyvät julkisen talouden suunnitelmassa perusväylänpidon (mom. 31.10.20) ja väyläverkon kehittämisen (mom. 31.10.77) rahoitustasoon sekä Väyläviraston toimintamenoihin (mom. 31.01.03).

Väylänpidon rahoituksen osalta on tärkeää, että perusväylänpidossa ja väyläverkon kehittämisessä tavoitellaan ennakoitavaa ja tasaista rahoitustasoa. Ennakoitava ja tasainen rahoitustaso edesauttaa väylänpidon pitkäjänteistä suunnittelua, kilpailuttamisen ja urakoiden toteutumista sekä inframarkkinoiden toimivuutta.

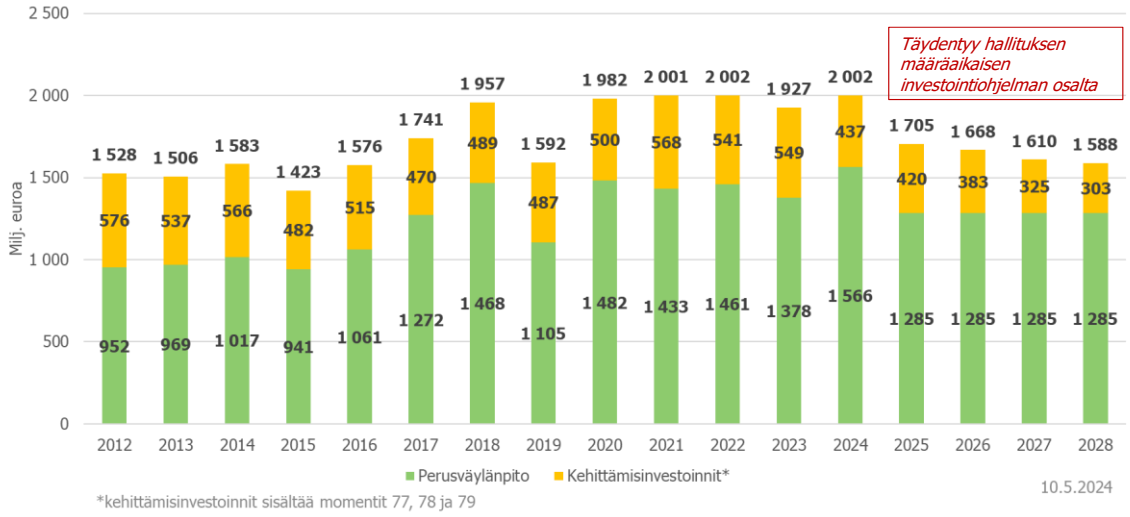

Kuva 1. Valtion väylärahoitus 2025–2028 kehyspäätöksen jälkeen

Hallituksella on käynnissä valtakunnallisen 12-vuotisen liikennejärjestelmäsuunnitelman päivittäminen vuosille 2025–2036. Edellisessä keväällä 2021 valmistuneessa valtakunnallisessa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa on linjattu liikennejärjestelmää koskevia tavoitteita, toimenpiteitä ja rahoitustasoa vuosille 2021–2032. Julkisen talouden suunnitelman rahoitustaso vuosille 2025–2028 ei vastaa Liikenne 12-suunnitelman rahoitustasoa (kuva 2).

Lisäksi on huomioitava merkittävä ostovoiman heikkeneminen kustannustason nousun myötä. Maarakennuskustannusindeksi eli MAKU-indeksi on noussut noin 28 % vuodesta 2020 maaliskuuhun 2024. Kustannustason nousulla on ollut väylänpidossa satojen miljoonien eurojen ostovoimaa leikkaava vaikutus. Vaikka viime vuosien aikana tapahtunut kustannustason nousu on taittunut, kustannukset eivät ole kuitenkaan kääntyneet laskuun.

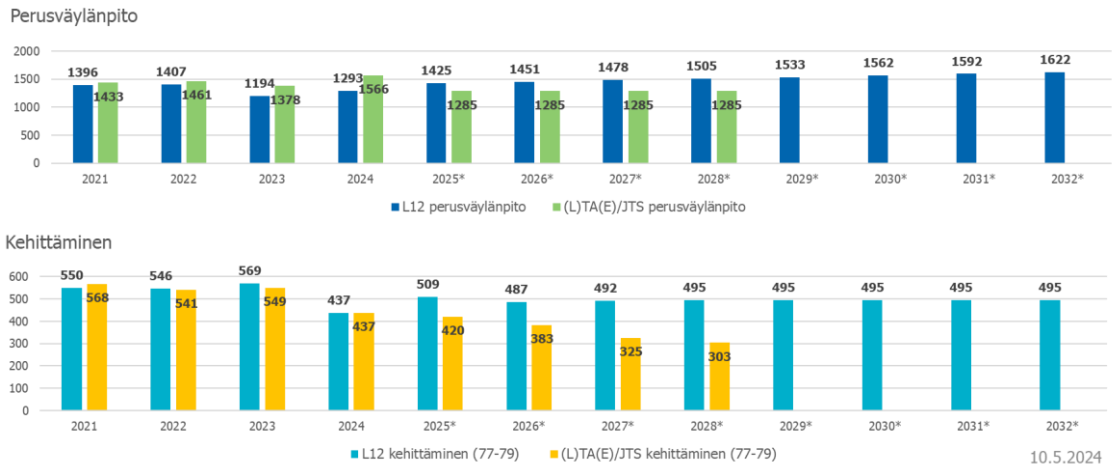

Kuva 2. Liikenne 12 -suunnitelman, talousarviopäätösten ja julkisen talouden suunnitelman 2025–2028 vertailu

Perusväylänpito (mom. 31.10.20)

Perusväylänpidon vuosittainen määräraha kehyskaudella 2025–2028 on 1,285 mrd. euroa. Kehyspäätöksen mukainen perusväylänpidon määrärahataso on niukka, ja tilanne on haastava koko perusväylänpidon ja väylien korjausvelan hallinnan näkökulmasta.

Väylien päivittäisen toimivuuden, väyläverkkojen kunnon säilymisen ja korjausvelan hallinnan kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että perusväylänpitoon osoitetaan riittävä rahoitus koko kehyskaudella. Väyläviraston arvio on, että 1,285 miljardin euron vuotuisella

rahoitustasolla nykyinen arviolta yli 4,3 miljardin euron korjausvelka kasvaa kehyskauden loppuun mennessä yli 5 miljardiin euroon. Hallitusohjelmassa on linjattu 520 milj. euron rahoituksesta korjausvelan purkamiseen osana hallituksen määräaikaista investointiohjelmaa, josta on jo osoitettu käytettäväksi vuoden 2024 talousarvioissa 250 milj. euroa. Vielä kehyspäätökseen sisältymättömän 270 milj. euron korjausvelkarahoituksen arvioidaan vähentävän korjausvelan kasvua noin 150 milj. euroa.

Korjausvelan käsite ei kata palvelutasopuutteita (investointivelka), kuten esimerkiksi tien leventämistä, mäkien ja mutkien oikaisua, lisäkaistojen ja lisäraiteiden rakentamista tai liittymien parantamista.

Väyläverkon kehittämisinvestoinnit (mom. 31.10.77-79)

Väyläverkon kehittämisinvestointien (mom .77-.79) määrärahataso on kehyskaudella vuosittain noin 420–303 milj. euroa. Määrärahataso laskee kehyskauden loppua kohti.

Määrärahat sisältävät mom. 79 ylläpitovaiheessa olevat elinkaarihankkeet (102–54 milj. euroa). Väyläverkon kehittämismomentin (.77) määrärahat ovat vuosittain 318–248 milj. euroa (taulukko 1). Vuoden 2025 nimeämätön hankevaraus on erityisen niukka. Määrärahat eivät sisällä vuoden 2024 toisen lisätalousarvion vaikutuksia.

Määrärahoissa on huomioitu hallitusohjelman ja julkisen talouden suunnitelman mukainen uusien väylähankkeiden rahoitustason alentaminen. Uusien väylähankkeiden (mom. 77) rahoitustasoa päätettiin kevään 2024 kehysriihessä alentaa aiemmin päätettyjen leikkausten lisäksi kehyskaudella siten, että vähennys on 30 milj. euroa v. 2025, 50 milj. euroa v. 2026, 55 milj. euroa vuosina 2027 ja 2028. Toisaalta hallituksen määräaikainen investointiohjelma (HO 2023) sisältää merkittävän panostuksen liikenneinfrastruktuuriin. Hallituksen investointiohjelman käynnistettävien hankkeiden rahoitus osoitetaan kehyspäätöksen määrärahatason ylittävänä.

Kehyslukuihin sisältyy CEF-tuki komission jo tekemien päätösten mukaisesti. Saatavien tukien määrän arvioidaan olevan noin 80 milj. euroa kehyskaudella.

Taulukko 1. *Kehittämismomentin 31.10.77 nimeämätön hankevaraus 2025–2028 (kehyspäätöksen 25.4.2024 mukaisesti)*

Mom. 31.10.77 (milj. euroa)	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Kehyspäätös 2025–2028	318,3	285,4	269,6	247,9
Päätettyihin hankkeisiin sidottu rahoitus (sis. muu keh. hanke-suunnittelu 8M€/v)	-307,4	-197,9	-166,9	-122,6
Nimeämätön hankevaraus (Kehys - sidotut nykyisillä päätöksillä)	11,0	87,6	102,7	125,3

Mikäli väyläverkon kehittämisen rahoitustaso toteutuu kehyspäätöksen mukaisesti Liikenne 12 -suunnitelmaa alhaisempana, se hidastaa Väyläviraston Liikenne 12-suunnitelman pohjalta laatiman valtion väyläverkon investointiohjelman toteuttamista ja kehittämisinvestoinneilla tavoiteltavien liikennejärjestelmän saavutettavuutta, kestävyyttä ja tehokkuutta koskevien vaikutusten saavuttamista.

Liikenneverkon kehittämishankkeet tukevat sekä kansalaisten arkea että elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja ovat usein yksi suurten elinkeinoelämän investointihankkeiden toteutuksen perusedellytyksistä.

Rautateiden kulunvalvonnan modernisoivan Digirata-hankkeen toteuttamisesta päättäminen tulee ajankohtaiseksi jo vuoden 2025 talousarviossa, jotta hankkeen sujuva toteutus varmistetaan käynnissä olevan kehitys- ja verifiointivaiheen jatkona.

Väyläviraston toimintamenot (mom. 31.01.03)

Kehyspäätöksessä on osoitettu Väylävirastolle vuosille 2025–2028 vuotuinen noin 61–57 milj. euron toimintamenorahoitus. Toimintamenorahoituksessa on huomioitu hallinnonalalle kohdistettujen tuottavuustoimenpiteiden (HO 2023) vaikutukset, mutta ei vielä kevään 2024 kehysriihessä sovittuja toimintamenojen lisäsäästöjä.

Toimintamenorahoituksen tason suhteen on tärkeää tunnistaa, että Väylävirasto on tilaajaorganisaatio, jonka toimintamenot koostuvat pääsääntöisesti henkilöstökuluista (yli 70 prosenttia toimintamenoista). Väylävirastolle osoitetun väyläpidon rahoituksen tehokas ja tuottava käyttö sekä yhteiskunnan toimintaa tukevien toimintojen varmistaminen (ml. mukaan lukien entisestään tiivistynyt kansainvälinen yhteistyö) edellyttävät riittäviä henkilöstöresursseja ja osaamista.

Tuottavuusohjelman toimeenpanoa valmistellaan liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla ministeriön johdolla, osana vuoden 2025 talousarvion valmistelua.

Tämä asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu. Väylävirastossa asian on ratkaissut toimialajohtaja Mirja Noukka ja esitellyt osastojohtaja Ari-Pekka Manninen

Jakelu Eduskunta, liikenne- ja viestintävaliokunta

Tiedoksi Väyläviraston kirjaamo
Väyläviraston johtoryhmä

Väylävirasto

ASIAKIRJA / HANDLING / DOCUMENT

Tämä asiakirja on allekirjoitettu Väyläviraston sähköisen allekirjoituksen palvelussa.
Voit varmistaa Adobe Acrobatilla sähköisen allekirjoituksen eheyden.

Denna handling är undertecknad i Trafikledsverkets tjänst för elektroniska underskrifter.
Du kan verifiera den elektroniska underskriften med Adobe Acrobat.

This document has been signed at Finnish Transport Infrastructure Agency´s service for electronic signatures.
You can verify the authenticity of the signature by using Adobe Acrobat.

ALLEKIRJOITUKSET / UNDERSKRIFTER / SIGNATURES

Allekirjoittaja	**Ari-Pekka Manninen**
Allekirjoitusaika	13.05.2024 10:06
Allekirjoittaja	**Mirja Noukka**
Allekirjoitusaika	13.05.2024 10:15

ASIAKIRJAT

Asiakirja	LiV_VNS_2_2024_JTS_2025_2028_lausunto_13.5.2024.pdf